

GÂNDIREA MUZICALĂ ÎN STUDIUL INSTRUMENTAL

ARCEA Lilia, GRUBLEAC Olga
BALTI, MOLDOVA

MUSICAL THINKING AND ITS DEVELOPMENT IN INSTRUMENTAL STUDY

This article points out the phenomenon of musical thinking though instrumental study (piano). Having been analyzed the essence of the problem we emphasized some objective features of the development of musical thinking by means of the main aspects, such as philosophical aesthetic and artistic interpretation in order to discover the ways of connecting human Soul and Music

Nu există nice o epocă, în care mințile lucide ale timpului să nu fi căutat răspuns la întrebarea: în ce constă specificul Gândirii? Complexitatea procesului de gândire a trezit interesul cercetării impetuoase și impresionante în diferite domenii: psihologie (P. Janet, H. Wallon și a.), filozofie (Aristotel, Descartes și a.), logica, fiziologia activității nervoase superioare etc., în urma căreia a fost determinată noțiunea de „gândire” (proces de reflectare a realității înconjurătoare, care operează cu volumul de cunoștințe, caracteristice doar omului, a cărui conduită este interiorizată de gândire și exteriorizată de limbaj).

Și dacă gândirea obișnuită este atât de complexă (reieșind din specificul științific), ce prezintă, așadar, specificul gândirii muzicale în studiul instrumental?

În studiul la instrument, studentul se lovește de nenumărate probleme, atât de natură motrică, cât și de memorare sau interpretare. Rezolvarea lor poate fi de natură algoritmică sau euristică.

Rezolvarea algoritmică– schema logică ce cuprinde un număr finit de pași a căror succesiune strictă duce la soluționarea problemei. – e cea mai simplă formă a gândirii operative, (conducerea vocilor într-o fugă sunt exemple clare de ceea ce putem numi operație algoritmică).

Rezolvarea euristică e un pas înainte spre gândirea creatoare. Ea constă în rezolvarea unei situații a cărei soluție nu se întrevede de la început și care trebuie căutată prin eforturi intelectuale speciale ce nu pot duce încă

întotdeauna la găsirea soluției optime. E vorba, spre exemplu, de abordarea pentru prima dată a unei piese necunoscute, în realizarea căreia bagajul de cunoștințe teoretice poate fi suficient, dar imaginea sonoră precum și spiritul lucrării, corelate cu mijloacele tehnice respective, sunt neclare studentului. Rezolvarea euristică e însuși procesul de căutare continuă a acestor elemente ce poate fi finalizat sau nu din punct de vedere artistic după înzestrarea muzicală, cunoștințele și capacitățile de gândire a subiectului. *Gândirea operativă euristică constituie un I pas în gândirea creatoare*. Un act psihic e creator în măsura în care are atributul originalității, al adaptării la situații noi, prin soluții noi, înțelegând prin aceasta modificarea rapidă a mersului gândirii, când situația o cere.

Unul din parametrii de bază a gândirii euristice este **intonația**, care este prezentată de Boris Asafiev drept proces complex și integrat al interpretării instrumentale, cuprinzând un spectru larg de probleme interpretative: filozofice estetice, teoretice, psiho-fiziologice, instrumental-tehnologice.

Reieșind din aceasta, gândirea muzicală este percepută ca un proces complex, a cărei dezvoltare poate fi dezvăluită în baza câtorva aspecte esențiale: - filozofic; - estetic; - interpretativ.

În favoarea dezvoltării gândirii muzicale sub aspectul următor s-ar putea de argumentat prin cuvintele lui Martinsen K. – „Operele de artă pot fi comparate cu ideile lui Platon. Ideile – sunt ceva mai mult, decât realitatea simplă; nici o realitate nu e în stare să le reflecte exact totalmente”.

Contopindu-se cu Muzica, omul se ciocnește cu problema autoconștientizării – localizarea muzicii în sine, și al sine-lui în muzică, anume ceea ce poate fi realizat prin intermediul a trei aspecte:

Aspectul filozofic decodifică Eu-l individual în raport cu muzica.

Lucrând asupra repertoriului interpretativ, este necesar:

- să dezvoltăm necesitatea *căutării,descoperirii ideilor, sensului* în fiecare piesă, frază, sunet;
- să dezvoltăm capacitatea de reliefare a „formulelor”, și odată cu aceasta de întărire a „legităților” muzicale descoperite.
- să dezvoltăm deprinderile de analiză a procesului *temporal* al dezvoltării relațiilor “EU = MUZICA” în timpul interpretării

Deprinderile de operare cu aptitudinile sus numite, dezvoltă și formează în mod direct IQ și EQ. Cu alte cuvinte: de a influența asupra elevului prin mijloace de descoperire a ideilor profunde, *re trăirea și re gândirea* sensurilor ce le descoperă mesajul sonor. Astfel, contribuim la interiorizarea conținutului muzical.

Și totuși, ideile sunt departe de realitate. Chiar și fragmentele unice ale realității au o prioritate față de idei: viața.

Rezolvarea acestor probleme țin nemijlocit și de posibilitățile tehnicii sonore ale pianului, și anume:

- regulile de articulare melodică;
- reproducerea facturii pianistice în dependență de perspectivele orizontală și verticală;
- utilizarea mijloacelor și procedeele de interpretare artistică;
- aspectul tehnic, care cuprinde formarea capacităților tehnico-motorice;
- dezvoltarea aptitudinilor și a gândirii pianistului-interpret în baza culturii auditiv-intonaționale.

Toate acestea tind spre reliefarea *naturii* și *esenței* interpretării expresive – alfa și omega teoriei interpretative (Martinsen K., Țâpin G. și a.).

Datorită intonației, muzica este considerată drept factor social, depășind partea acustică și fiziologică de emiteră a sunetului, fiind trecute la un nivel mai superior.

Aspectul estetic prezintă prin sine dezvoltarea laturii gândirii muzicale prin însușirea cunoștințelor noi – informația despre autor, specificul stilului artistic, forma, valoarea estetică, formarea capacităților atitudine / evaluare a artei muzicale conform valorii lor în cultura mondială, spre exemplu prin *metoda analizei complexe* a perioadei istorice – caracterizarea epocii piesei studiate, așa-zisă familiarizarea, în mod deosebit cu acei scriitori, poeți, pictori, activitatea cărora a influențat în mod direct sau indirect asupra creației compozitorului dat. Cunoștințele primite în modul corespunzător vor contribui la formarea și dezvoltarea gândirii asociative a studenților. Apariția reprezentărilor estetice, bazate pe perceperea ideinico-muzicală profundă a piesei (*anticiparea*) creează așa numitul planul „prealabil” al interpretării.

Însușirea aprofundată și multilaterală a opereii îi descoperă studentului calea spre asociații variate, care la rândul său trasează dezvoltarea dramatică a piesei. Astfel, Schering A. manifestă, că Beethoven L.V. găsea în *imaginile literare* reflectarea percepției subiective a lumii înconjurătoare, pe care încerca să *le emită* în operele sale.

Aspectul estetic contribuie la formarea acelei laturi a gândirii muzicale, care se formează „la auz”. Martinsen convinge că – „... Bach trăia și percepea lumea prin auz. În așa fel el simțea realitatea. Anume prin asta el cunoștea pe Dumnezeu, toată măreția și profunzimea existenței sale, /.../ la fel și totul, ce îl atrăgea și îl bucura. Toate aceste el le percepea prin auz, grație căruia se

realizează conectarea (conexiunea, legătura) surselor vitale cu Inițialul Suprem. „Rodul” nemijlocit al acestei vieți „prin auz” sunt operele lui”.³

Descoperind studenților valoarea estetică în senzațiile (la prima aparență) pur și simplu „frumoase”, noi dezvoltăm laturile gândirii muzicale, prin care de fapt și se îmbogățește perceperea următoare a intonațiilor muzicale de la cea mai simplă la cea mai complexă (care presupune prezența a 2 factori: emiterea unui sunet și relația sa cu următorul). De aceea în cadrul *Instruirii pianisticet* se va atrage atenția asemănarilor și deosebirilor; contrastelor, modulațiilor etc., care presupun stabilirea diferitor relații în cadrul sferei interioare, formată din subsisteme, micro sisteme, macrosisteme ș.a., reliefând “*semantica intonației*” (M. Aranovski).

Intonarea propriu – zisă este un proces de comunicare artistică, unde interpretul are posibilitatea de a se exprima, transmițând informația muzicală ascultătorilor.

Din cele menționate mai sus, se reliefează noțiunea de “*intonare interpretativă*” – realizarea expresivă a mesajului muzical, îndreptată spre percepția ascultătorului în procesul stabilirii și determinării relațiilor dintre elementele formei muzicale în organizarea sistemică în baza intercondiționării integrale ale mijloacelor de expresivitate muzicală.

Muzica, fiind un limbaj artistic, îi pune interpretului ca sarcina primordială învățarea de “a vorbi” muzical corect, clar, distinct conform normelor de “pronunțare”. Se poate vorbi despre “*retorica muzical – interpretativă*”, a cărei forme de exprimare sunt diverse mișcări, gesturi, care ar reda întrebări, exclamări, suspine etc. Se consideră că retorica joacă un rol însemnat în constituirea semanticii muzicale, lărgind posibilitățile muzicii ca limbaj expresiv, poetic. Kvanz compara interpretarea muzicală cu activitatea unui orator, având aceleași obiective: mobilizarea, concentrarea la maximum, stăpânind starea interioară a ascultătorului. În urma analogiei date, cercetătorul trasează principiile unei interpretări calitative: - claritate; - tempo – ritm determinat; - libertate, flexibilitate; - varietatea dinamicii; - expresivitate.

Aspectul interpretativ În procesul interpretării are loc construirea unei “copii” a mesajului muzical, ce apare din straturile profund lăuntrice a fiecărui suflet, ce la rândul său dezvăluie un alt aspect important în dezvoltarea gândirii muzicale – **Aspectul interpretativ**. Prin el poate fi privită dezvoltarea și formarea deprinderilor specifice interpretative, care la rândul său, se bazează atât pe integrarea deprinderilor precedente, cât și pe senzații

³ Martinsen K. A. *Metodica predării individuale a interpretării la pian*. M., M., 1977, p.108

tactile (este specificul anume activității interpretative)care și au condiționat elaborarea numeroaselor metode și procedee de dezvoltare a *gândirii muzical – interpretative*. În cazul dat, e oportună menționarea că: dezvoltarea gândirii muzicale din punct de vedere a aspectului interpretativ, vine ca mijloc de întruchipare (exteriorizare), ale proceselor lăuntrice ale gândirii muzicale, cu alte cuvinte – transformarea *gândirii interpretative* în *intonare interpretativă*.

Controlul cel mai eficient în atingerea scopului este propriul **auzul** studentului. A asculta interpretarea proprie înseamnă a o conștientiza și a o re-trăi în sine. În acest context se reliefează triada: *imagine–simț–idee*, unitate complexă a intonației, care se manifestă prin :

1. Formarea / exprimarea gândurilor și sentimentelor în baza mesajului muzical interiorizat.
2. Perceperea emoțională ca proces de creație.
3. Sesizarea și exteriorizarea impresiilor sonore.

Cultura auditiv–intonațională prezintă o etapă calitativă în formarea percepției reprezentărilor auditive și prevede încadrarea lor în normele limbajului muzical.

De aceea, degetele pianistului trebuie să fie “deștepte” sau capabile să asculte (Barenboim), aceasta fiind atinsă prin plasticitatea ascunsă.

Logica dezvoltării muzical-temporale e asigurată de auzirea preventivă. Aceasta ne vorbește despre potențialul creativ al interpretului.

Auzul dezvoltat apropie gândirea compozitorului de cea al interpretului creativ.Un astfel de interpret va rezista inerției auditive, automatizmului deprinderilor motorice.

Prin urmare, dezvoltarea gândirii muzicale realizată în baza aspectelor sus-numite va contribui la crearea unui suflet muzical

Aspectul Filozofic – va veni să descopere, profesorului împreună cu elevul, posibilitățile individuale a interiorizării mesajului sonor.

Aspectului estetic– contribuie la un proces creativ, și va veni să zidească o bază bună de percepere mai profundă a valorilor muzical-artistice.

Aspectul Interpretativ – va veni ca proces de exteriorizare a mesajului sonor. Fiind încadrate în structuri muzicale, categoriile gândirii muzicale *melodia* (cu mișcări ascendente, descendente; repetări; salturi,etc.), *elementele ritmice* (opriri; întreruperi,etc.), *armonia* (întrebuințarea consonanțelor și disonanțelor, relația lor; caracterul) în ansamblul lor contribuie la organizarea intonației interpretative. Fiecare clipă de transformare a unității textului grafic în unitatea textului sonor constituie *procesul micro – creativ*, în care efortul rațional conștient se contopește cu intuitivul irațional.

Concluzii:

La baza cunoașterii muzical-artistice stă rezolvarea euristică;

Dezvoltarea gândirii muzicale a interpretului-pianist trebuie să fie privită ca un proces multiaspectual (aspectul filozofic, aspectul estetic, aspectul interpretativ);

Gândirea muzical–creativă al interpretului-pianist este o gândire de căutare în baza structurilor sonoro-intonaționale;

Procesul de interpretare creativă se bazează pe organizarea intonației interpretative.

BIBLIOGRAFIE

1. Асафьев Б.В. *Музыкальная форма как процесс*. Ленинград: Музыка, 1947.
2. Лук А.Н. *Мышление и творчество*. Москва: Политическая литература, 1976.
3. Переверзев Н. *Исполнительская интонация*. Москва: Музыка, 1989.
4. Оськина С.Е. *Внутренний музыкальный слух*. Москва: Музыка, 1977.
5. Мартинсен А. *Индивидуальная фортепианная техника*. Москва: Музыка, 1966.
6. Gagim I. *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Ed. Tipul, Iași, 2003.